

Рекомендовано д. фарм. н., професором М. М. Слободяннюком

УДК 339.13.021:615.214.3:616.89-008.454-085

<https://doi.org/10.24959/sphhcj.17.89>

Г. П. Суховий, О. С. Яковлева

Запорізький державний медичний університет

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ РИНКУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ АНТИДЕПРЕСИВНОЇ ДІЇ

Мета: маркетингові дослідження вітчизняного ринку лікарських засобів (ЛЗ) антидепресивної дії, аналіз цінних характеристик ліків та їх динаміки за 2013-2017 рр.

Методи: статистичний, графічний, порівняльний.

Результати дослідження. За даними Державного реєстру ЛЗ України, станом на 01.03.2017 р. зареєстровано 223 ЛЗ антидепресивної дії, значну частину (81,6 %) з яких складають препарати іноземного виробництва. Середнє значення розрахованого ланцюгового індексу середньостатистичних закупівельних цін (Іг) у 2013-2017 рр. дорівнює 1,29. Аналіз коефіцієнта адекватності платоспроможності ($C_{ас}$) свідчить про зростання цього показника протягом 2014-2016 рр. За цей же час відмічена тенденція до зниження показника доступності (D). У 2017 р. спостерігається збільшення показника D, але його значення залишається менше за 1.

Висновки. Доведено, що протягом 2013-2017 рр. спостерігалось зростання середніх закупівельних цін на ЛЗ. Встановлено, що зростання показника адекватності платоспроможності ($C_{ас}$) та зниження показника доступності (D) у 2014-2016 рр. свідчить про зниження доступності ЛЗ антидепресивної дії. Разом з тим необхідно відзначити позитивну тенденцію зростання показника доступності (D) у 2017 р., але він вказує на недостатній рівень доступності досліджуваних ЛЗ.

Ключові слова: маркетингові дослідження; фармацевтичний ринок; антидепресанти; доступність ліків.

Н. Р. SUKHOVYI, O. S. YAKOVLEVA

MARKETING RESEARCH OF THE MARKET OF DRUGS WITH THE ANTIDEPRESSANT ACTION

Aim. To conduct the marketing analysis of the domestic market of drugs with the antidepressant action, to analyze the price characteristics of drugs and their dynamics for 2013-2017.

Materials and methods. The statistical, graphic, comparative methods of analysis were used.

Results. According to the data of the State Register of Drugs of Ukraine as of 01.03.2017 there are 213 antidepressants registered in the country, among them a significant part (87.5%) is drugs of foreign production. The average value of the calculated chain index of average purchasing prices (Ig) equaled 1.29 in 2013-2017. The analysis of the adequacy solvency coefficient (C_{as}) indicated an increase of this index in the period of 2014-2016. During this time, a tendency towards a decrease in the availability index (A) was noted. In 2017, there is an increase of A, but its value remains less than 1.

Conclusions: It has been proven that within 2013-2017 there was an increase in average purchase prices for drugs. It has been found that the growth of the adequacy solvency coefficient (C_{as}) and the decrease of the availability index (A) in 2014-2016 indicate the reduction of availability of drugs with the antidepressant action. At the same time, a positive tendency of the increase in A in 2017 should be noted, however, its value indicates the insufficient level of the drug availability.

Key words: marketing research; pharmaceutical market; antidepressants; drug availability.

Г. Ф. СУХОВОЙ, О. С. ЯКОВЛЕВА

МАРКЕТИНГОВЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ РЫНКА ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ АНТИДЕПРЕССИВНОГО ДЕЙСТВИЯ

Цель: проведение маркетинговых исследований отечественного рынка лекарственных средств антидепрессивного действия, анализ ценовых характеристик лекарств и их динамики за 2013-2017 гг.

Методы: статистический, графический, сравнительный.

Результаты исследования. По данным Государственного реестра лекарственных средств (ЛС) Украины, по состоянию на 01.03.2017 г. зарегистрировано 223 ЛС антидепрессивного действия, значительную часть (81,6 %) из которых составляют препараты иностранного производства. Среднее значение рассчитанного цепного индекса среднестатистических закупочных цен (Іг) в 2013-2017 гг. равно 1,29. Анализ коэффициента адекватности платежеспособности ($C_{ас}$) свидетельствует о росте этого показателя в период 2014-2016 гг. За это же время отмечена тенденция к снижению показателя доступности (D). В 2017 наблюдается увеличение показателя D, но его значение остается менее 1.

Выводы. Доказано, что в течение 2013-2017 гг. наблюдался рост средних закупочных цен на ЛС. Установлено, что рост показателя адекватности платежеспособности ($C_{ас}$) и снижение показателя доступности (D) в 2014-2016 гг. свидетельствуют о снижении доступности ЛС антидепрессивного действия. Вместе с тем необходимо отметить положительную тенденцию роста показателя доступности (D) в 2017 г., но он указывает на недостаточный уровень доступности исследуемых ЛС.

Ключевые слова: маркетинговые исследования; фармацевтический рынок; антидепрессанты; доступность лекарств.

Постанова проблеми. Однією з проблем сучасної клінічної медицини є своєчасна діагностика депресивних розладів (ДР) та надання спеціалізованої допомоги. За даними ВООЗ, ДР посідають провідне місце серед 10 основних хвороб, які призводять до інвалідизації населення. Така сама тенденція спостерігається й в Україні. За даними МОЗ України, у структурі захворюваності на психічну патологію понад 70 % становлять психічні розлади неспсихотичного рівня, серед яких переважають депресії. Поширеність психічних розладів у популяції становить 32,7 %, а якщо виключити розлади, спричинені зловживанням психоактивними засобами, то 22,5 %. Найбільш характерні тривожні (14,6 %) й афективні (8,3 %) розлади. Поширеність тяжкої депресії становить 5,9 %, а дистимії – 3,3 % [1].

Необхідно підкреслити, що ДР чинять багатофакторний інвалідизувальний вплив не тільки на хворих, а й на членів їх родини. До того ж депресія охоплює спектр захворювань, які супроводжуються вираженими медико-соціальними наслідками, серед яких суїциди та економічні збитки.

Проблема скорочення негативних соціально-економічних наслідків поширення ДР привертає увагу широкого кола фахівців. У світі триває пошук найбільш ефективних та безпечних антидепресантів (АД), а ринок АД є найбільш оновленим сегментом серед ЛЗ для лікування нервової системи. За цих обставин актуальними є маркетингові дослідження вітчизняного фармацевтичного ринку АД та визначення основних тенденцій у змінах доступності ліків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналізу асортименту антидепресантів (АД) на вітчизняному фармацевтичному ринку у фахових наукових виданнях присвячено небагато публікацій. У різні проміжки часу асортимент АД досліджувався у складі ЛЗ, які призначаються для лікування захворювань нервової системи. Деякі аспекти цього напрямку досліджень розглядалися нами у попередніх публікаціях [2, 3], інші – вітчизняними науковцями З. М. Мнушко, І. В. Софроною, О. В. Парамош та ін. [4, 5].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні практично відсутні сучасні дослідження, в яких

були би представлені результати маркетингового аналізу ринку АД, а саме аналіз цінових характеристик ЛЗ, що обумовило мету та головні напрямки дослідження.

Формулювання цілей статті. Проведення маркетингових досліджень вітчизняного ринку ЛЗ антидепресивної дії, дослідження цінових характеристик АД та їх динаміки за 2013-2017 рр.

Аналіз цінової доступності виконано за методикою, що розроблена науковцями кафедри організації та економіки фармації НФаУ під керівництвом завідувача кафедри проф. А. С. Немченко [6]. Для розрахунків використовувалися дані Державної служби статистики України [7], Державного реєстру ЛЗ [8], а саме: показники індексу зміни середньої заробітної плати, мінімальної заробітної плати, вартість споживчого кошика, а також дані оптових операторів вітчизняного фармацевтичного ринку.

Викладення основного матеріалу дослідження. На першому етапі досліджень були проаналізовані дані протоколів діагностики та лікування ДР, що затверджені наказом МОЗ України від 25 грудня 2014 року № 1003. Встановлено, що препаратами першої лінії для фармакотерапії хворих на ДР є АД [9]. На основі даних протоколів нами була сформована вибірка ЛЗ (20 АД) за міжнародними непатентованими назвами (МНН) відповідно до АТС-класифікації з урахуванням клінічного перебігу ДР.

За офіційними даними Державного реєстру ЛЗ України, станом на 01.03.2017 р. для лікування ДР зареєстровано 223 АД з урахуванням лікарських форм, з яких 182 ЛЗ іноземного виробництва (81,6 % від загальної кількості АД). Необхідно звернути увагу, що з 2016 р. поступово скорочується кількість торговельних назв (ТН) АД та їх форм випуску, незважаючи на появу нових ЛЗ (табл. 1). Така тенденція, а також значна залежність фармакотерапії ДР від іноземних ЛЗ може мати негативні наслідки, особливо для забезпечення їх доступності.

Наступним етапом досліджень став аналіз цінових характеристик АД, що були представлені на оптовому фармацевтичному ринку у 2013-2017 рр. Аналіз здійснювався за допомогою розрахунку показників, а саме: ланцюгового індексу (Іg) середньостатистичних

Таблиця 1

АНАЛІЗ ДАНИХ РЕЄСТРАЦІЇ (2013-2017 рр.) ВІДПОВІДНО ДО МННІ ТОРГОВЕЛЬНИХ НАЗВ АД

АТС-код	МНН	2013		2014		2015		2016		2017	
		ТН	%	ТН	%	ТН	%	ТН	%	ТН	%
N06AA02	Іміпрамін	1	1,41	1	1,29	1	1,28	1	1,41	1	1,39
N06AA04	Кломіпрамін	2	2,82	2	2,6	2	2,56	2	2,82	2	2,78
N06AA09	Амітриптилін	3	4,23	5	6,49	6	7,69	5	7,04	5	6,94
N06AA12	Доцсепін	1	1,41	1	1,29	1	1,28	1	1,41	1	1,39
N06AB03	Флуоксетин	3	4,23	3	3,9	3	3,85	3	4,23	3	4,17
N06AB04	Циталопрам	6	8,45	6	7,79	6	7,69	4	5,63	3	4,17
N06AB05	Пароксетин	7	9,86	7	9,09	6	7,69	6	8,45	6	8,33
N06AB06	Сертралін	12	16,9	14	18,18	8	10,26	8	11,27	8	11,11
N06AB08	Флувоксамін	3	4,23	5	6,49	3	3,85	3	4,23	3	4,17
N06AB10	Есциталопрам	6	8,45	8	10,39	18	23,08	17	23,94	19	26,39
N06AX03	Міансерин	4	5,63	4	5,19	3	3,85	2	2,82	2	2,78
N06AX05	Тразодон	1	1,41	1	1,29	1	1,28	1	1,41	1	1,39
N06AX11	Міртазапін	10	14,08	10	12,98	7	8,97	6	8,45	6	8,33
N06AX12	Бупропіон	1	1,41	1	1,29	1	1,28	1	1,41	1	1,39
N06AX14	Тіанеттин	1	1,41	1	1,29	1	1,28	1	1,41	1	1,39
N06AX16	Венлафаксин	8	11,27	6	7,79	8	10,26	5	7,04	5	6,94
N06AX21	Дулоксетин	1	1,41	1	1,29	1	1,28	2	2,82	2	2,78
N06AX22	Агомелатин	1	1,41	1	1,29	1	1,28	1	1,41	1	1,39
N06AX23	Десфенлафаксин	-	-	-	-	-	-	1	1,41	1	1,39
N06AX26	Вортиоксетин	-	-	-	-	1	1,28	1	1,41	1	1,39
Разом:		71	100	77	100	78	100	71	100	72	100

закупівельних цін, коефіцієнта ліквідності ціни ЛЗ (C_{liq}), коефіцієнта адекватності платоспроможності ($C_{a.s}$) та доступності ЛЗ (D).

Насамперед був розрахований ланцюговий індекс (I_g) середньостатистичних закупівельних цін. Встановлено, що у період 2013-2014 рр. I_g становив 1,29; 2014-2015 рр. – 1,53; 2015-2016 рр. – 1,21; 2016-2017 рр. – 1,17. Середній показник I_g за динамікою років дорівнював 1,29. Необхідно зазначити, що в цілому в динаміці років спостерігалась тенденція до росту середніх закупівельних цін на АД, особливо у 2014-2015 рр., порівняно з попереднім періодом. Причинами зміни цін на досліджувані ЛЗ були такі фактори: уведення ПДВ на ліки з 01.04.2014 р., значна девальвація гривні, зміни у ціновій політиці фірм-дистриб'юторів, зростання курсів іноземних валют, зміни у ціновій політиці виробників ЛЗ (подорожчання або зниження вартості сировини для виготовлення ЛЗ, застосування економічно вигідніших технологій виробництва тощо) [3]. Для хворих, які потребують лікування протягом тривалого часу, це може мати негативні наслідки і потребує ефективного вирішення на основі упровадження референтного ціноутворення.

Далі був розрахований та проаналізований коефіцієнт ліквідності ціни ЛЗ (C_{liq}) за 2013-2017 рр. Як відомо, C_{liq} відображає ступінь конкуренції на фармацевтичному ринку і деякою мірою характеризує доступність препарату. Чим меншим є значення коефіцієнта ліквідності (зазвичай від 0 до 0,5), тим більшим вважається рівень конкуренції, що склалась на ринку, і тим більш доступним є ЛЗ. За результатами узагальнення середніх значень C_{liq} за 2013-2017 рр. встановлено, що значення C_{liq} , яке не перевищує значення 0,5, було відмічено у 2013-2014 рр., що свідчить про конкурентне середовище в цьому сегменті ринку та позитивно характеризує доступність АД на цей час. Одночасно у 2015 р. спостерігається значний ріст середнього значення C_{liq} (від 0,31 у 2014 р. до 0,47 у 2015 р.). Найбільше значення цього показника спостерігалось у 2015 р. за групою N06AB10 – есциталопрам – 0,73.

На наступному етапі досліджень розраховано та визначено коефіцієнт адекватності

платоспроможності $C_{a.s}$ за результатами розрахунку якого визначається рівень доступності ЛЗ відносно доходів населення. За визначенням цього показника, доступнішими для населення вважаються ЛЗ, які мають найменше його значення. За 2013-2016 рр. встановлена загальна тенденція до збільшення $C_{a.s}$ для ЛЗ, які досліджуються, у порівнянні з попередніми роками, що свідчить про зниження доступності АД. Необхідно звернути увагу на те, що значення $C_{a.s}$ за всією сукупністю є значним, оскільки більшість ЛЗ, які аналізувались, іноземного виробництва, ціна на які в цей період значно зросла. Найвищими значеннями $C_{a.s}$ характеризувались за групами N06AX12 – бупропіону гідрохлорид і N06AB04 – циталопрам.

У 2017 р. відмічається зниження показника $C_{a.s}$ практично за всією групою досліджуваних ЛЗ, що дає змогу стверджувати про підвищення доступності ЛЗ (табл. 2). Насамперед це пов'язано з підвищенням мінімальної заробітної плати з 2017 р. і, як наслідок, зі збільшенням середньої заробітної плати (в 1,4 разу в порівнянні з 2016 р.).

Наступним етапом проведених досліджень був аналіз показника доступності (D) за 2014-2017 рр. За доступними даними літературних джерел встановлено, що для забезпечення гарантованої державою медичної та фармацевтичної допомоги його значення має дорівнювати одиниці або бути більшим за одиницю [10].

За результатами проведених досліджень встановлено, що у 2014-2016 рр. відмічається тенденція до зниження показника доступності нижче 1, що пов'язано з нестабільною фінансово-економічною ситуацією в країні. Одночасно необхідно відзначити позитивну тенденцію зростання показника доступності ЛЗ у 2017 р. у порівнянні з 2014-2016 рр. Це пояснюється збільшенням доходів населення у 2017 р.

Отже, аналіз цінових характеристик ЛЗ антидепресивної дії показав загальні тенденції до зростання середніх закупівельних цін на ЛЗ протягом досліджуваного періоду. У 2017 р. спостерігалось зменшення показника адекватності платоспроможності ($C_{a.s}$) та збільшення показника доступності (D) ЛЗ, що дозволило стверджувати про підвищення

Таблиця 2

ДИНАМІКА ЗМІН ПОКАЗНИКІВ $C_{a.s}$ І Д ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ АНТИДЕПРЕСИВНОЇ ДІЇ

Код АТС	$C_{a.s}$							$\Delta C_{a.s}$				D				DΔ		
	2013	2014	2015	2016	2017	Δ1*	Δ2**	Δ3***	Δ4****	2014	2015	2016	2017	Δ2**	Δ3***	Δ4****		
	N06AA02	1,83	2,01	2,06	2,13	1,73	0,18	0,05	0,07	-0,39	0,81	0,78	0,77	0,83	-0,03	-0,01	0,06	
N06AA04	3,03	3,52	3,98	5,14	4,18	0,49	0,46	1,16	-0,96	0,87	0,86	0,81	0,82	-0,01	-0,05	0,01		
N06AA09	0,93	1,08	1,22	1,58	1,28	0,15	0,14	0,36	-0,30	1,08	1,01	0,89	0,91	-0,07	-0,12	0,02		
N06AA12	1,60	1,85	2,10	2,71	2,20	0,25	0,25	0,61	-0,51	1,01	0,98	0,92	0,93	-0,03	-0,06	0,01		
N06AB03	0,80	0,93	1,05	1,35	1,10	0,13	0,12	0,30	-0,25	1,08	1,03	0,99	1,01	-0,05	-0,04	0,02		
N06AB04	8,78	10,18	11,51	14,85	12,08	1,40	1,33	3,34	-2,77	0,67	0,66	0,63	0,71	-0,01	-0,03	0,08		
N06AB05	5,41	6,27	7,09	9,15	7,44	0,86	0,82	2,06	-1,71	0,71	0,70	0,63	0,66	-0,01	-0,07	0,03		
N06AB06	3,88	4,50	5,09	6,56	5,34	0,62	0,59	1,47	-1,22	0,84	0,79	0,78	0,81	-0,05	-0,01	0,03		
N06AB08	4,67	5,40	6,10	7,87	6,40	0,73	0,70	1,77	-1,47	0,83	0,82	0,77	0,79	-0,01	-0,05	0,02		
N06AB10	3,23	3,75	4,24	5,47	4,45	0,52	0,49	1,23	-1,02	0,64	0,65	0,63	0,64	0,01	-0,02	0,01		
N06AX03	3,65	4,23	5,53	7,14	5,81	0,58	1,3	1,61	-1,33	0,71	0,72	0,69	0,73	0,01	-0,03	0,04		
N06AX05	-	-	5,05	6,51	5,29	-	-	1,46	-1,22	-	0,63	0,62	0,63	-	-0,01	0,01		
N06AX11	4,33	5,02	5,67	7,18	5,84	0,69	0,65	1,51	-1,34	0,83	0,84	0,71	0,78	0,01	-0,13	0,07		
N06AX12	16,39	19,02	21,49	27,72	22,54	2,7	2,47	5,93	-5,18	0,91	0,90	0,83	0,92	0,01	0,07	0,09		
N06AX14	3,89	4,51	5,10	6,58	5,30	0,62	0,59	1,48	-1,28	0,89	0,91	0,81	0,86	0,02	-0,10	0,05		
N06AX16	5,50	6,38	7,21	9,30	7,56	0,88	0,83	2,09	-1,74	0,75	0,74	0,67	0,83	-0,01	0,07	0,16		
N06AX21	6,61	7,67	8,67	11,19	9,03	1,06	1,00	2,52	-2,16	0,63	0,62	0,59	0,68	-0,01	-0,03	0,09		
N06AX22	3,82	4,43	5,01	6,46	5,26	0,61	0,58	1,45	-1,20	0,83	0,82	0,79	0,85	-0,01	-0,03	0,06		
N06AX23	-	-	-	12,24	10,12	-	-	-	-2,12	-	-	-	1,02	-	-	-		
N06AX26	-	-	13,11	16,91	14,22	-	-	3,8	-2,69	-	-	0,74	0,75	-	-	0,01		
Середнє за рік	4,61	5,34	6,38	8,04	6,86	0,73	0,73	1,80	-1,543	0,83	0,80	0,75	0,81	-0,01	-0,04	0,05		

Примітка: * – різниця між значеннями показника у 2014 р. у порівнянні з даними 2013 р.; ** – різниця між значеннями показника у 2015 р. у порівнянні з даними 2014 р.; *** – різниця між значеннями показника у 2016 р. у порівнянні з даними 2015 р.; **** – різниця між значеннями показника у 2017 р. у порівнянні з даними 2016 р.

доступності ЛЗ. Одночасно середнє значення показника доступності (D) ЛЗ залишається менше 1, що свідчить про недостатній рівень доступності ЛЗ для лікування хворих на ДР. Це пояснюється значно більшим зростанням середніх закупівельних цін на ЛЗ у порівнянні зі зростанням середньої заробітної плати в країні.

Висновки

1. Аналіз даних Державної реєстрації ЛЗ свідчить, що на вітчизняному фармацевтичному ринку АД домінують положення займають імпортовані ЛЗ (81,6 % від загальної кількості досліджуваних ЛЗ).

2. За результатами аналізу динаміки закупівельних цін на АД встановлено, що протягом 2013-2017 рр. спостерігалась тенденція до їх значного росту, що пояснюється зростанням курсу іноземних валют і, як наслідок, ростом цін на ліки.

3. Доведено, що для асортименту ЛЗ, що досліджувався, значення коефіцієнта

ліквідності (C_{liq}) свідчить про конкурентне середовище для цього сегмента ринку та позитивно характеризує доступність ЛЗ для населення.

4. За результатами аналізу показника адекватності платоспроможності визначено загальну тенденцію до його зростання у 2014-2016 рр., що свідчить про зниження доступності ЛЗ для лікування хворих на ДР.

5. Встановлено, що протягом 2014-2016 рр. середнє значення показника доступності (D) досліджуваних ЛЗ залишалось нижче 1. У 2017 р. спостерігається збільшення показника D, але його значення залишається менше 1.

6. У 2017 р. аналіз показників адекватності платоспроможності ($C_{a.s.}$) і доступності (D) дозволяє стверджувати про підвищення доступності ЛЗ, у порівнянні з попередніми роками, що пояснюється зростанням середньої заробітної плати в Україні.

Конфлікт інтересів: відсутній.

Перелік використаних джерел інформації

1. Орос, М. М. Порівняльний аналіз поширеності депресії серед відносно здорових і хворих людей / М. М. Орос // *Здоров'я України*. – 2016. – № 3 (38). – С. 50.
2. Немченко, А. С. Моніторинг вітчизняного ринку лікарських засобів для лікування хворих на наркозалежність / А. С. Немченко, О. С. Яковлева // *Управління, економіка та забезпечення якості в фармації*. – 2010. – № 4 (12). – С. 57–62.
3. Yakovleva, O. S. Retrospective analysis of the domestic pharmaceutical market of drugs with the antidepressant action / O. S. Yakovleva, R. N. Khaliq // *Management and marketing in the composition of modern economics, science, education, practice : abstracts of IV International scientific internet-conference, March 24-25, 2016*. – Kharkiv : Publishing Office NUPh, 2016. – P. 274–281.
4. Мнушко, З. М. Маркетингові дослідження ринку лікарських засобів для лікування захворювань нервової системи / З. М. Мнушко, Карам Ахмед, І. В. Софронова // *Український журнал лабораторної та клінічної медицини*. – 2010. – Т. 5, № 2. – С. 53–57.
5. Парамош, О. В. Оптимізація лікарського забезпечення хворих з розладами психіки : автореф. дис. ... канд. фармацевт. наук : 15.00.01 / О. В. Парамош. – Львів, 2008. – 22 с.
6. Немченко, А. С. Маркетингові дослідження ринку лікарських засобів для комплексного лікування гострих кишкових інфекцій вірусної етіології у дітей / А. С. Немченко, М. В. Балинська // *Соціальна фармація в охороні здоров'я*. – 2017. – Т. 3, № 2. – С. 70–79. doi : 10.24959/sphhcj.17.75.
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
8. Державний реєстр лікарських засобів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstst.gov.ua.
9. Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при депресії [Електронний ресурс] : наказ МОЗ України від 25.12.2014 р. № 1003. – Режим доступу : http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20141225_1003.html.
10. Косяченко, К. Л. Науково-методичні підходи до оцінки ефективності системи цін на лікарські засоби / К. Л. Косяченко, А. С. Немченко, О. В. Коваленко // *Вісник фармації*. – 2010. – № 3. – С. 51–54.

References

1. Oros, M. M. (2016). *Zdorov'ia Ukrainy*, 3 (38), 50.
2. Nemchenko, A. S., Yakovleva, O. S. (2010). *Upravlinnia, ekonomika ta zabezpechennia yakosti v farmatsii*, 4 (12), 57–62.
3. Yakovleva, O. S., Khaliq, R. N. (2016). Retrospective analysis of the domestic pharmaceutical market of drugs with the antidepressant action. *Proceeding of Management and marketing in the composition*

- of modern economics, science, education, practice. the IV International scientific internet-conference, March 24-25, 2016. (pp. 274–281). Kharkiv: Publishing Office NUPh.*
4. Mnushko, Z. M., Karam, Akhmed, Sofronova, I. V. (2010). *Ukrainskyi zhurnal laboratornoi ta klinichnoi medytsyny*, 5 (2), 53–57.
 5. Paramosh, O. V. (2008). *Optymizatsiia likarskoho zabezpechennia khvorykh z rozladamy psykhiky [Optimization of the medicinal providing of patients with psychical disorders]. Extended abstract of candidate's thesis. Lviv.*
 6. Nemchenko, A. S., Balynska, M. V. (2017). *Sotsialna farmatsiia v okhoroni zdorovia*, 3 (2), 70–79. doi: 10.24959/sphhcj.17.75.
 7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: www.ukrstat.gov.ua.
 8. Derzhavnyi reiestr likarskykh zasobiv Ukrainy. Retrieved from: www.ukrstst.gov.ua.
 9. MOZ Ukrainy. (2014). *Nakaz MOZ Ukrainy vid 25.12.2014 No. 1003 "Pro zatverdzhennia ta vprovadzhennia medyko-tekhnolohichnykh dokumentiv zi standartyzatsii medychnoi dopomohy pry depresii"*. Retrieved from: http://www.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20141225_1003.html.
 10. Kosiachenko, K. L., Nemchenko, A. S., Kovalenko, O. V. (2010). *Visnyk farmatsii*, 3, 51–54.

Відомості про авторів:

Суховий Г. П., кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри менеджменту і економіки фармації, медичного та фармацевтичного правознавства, Запорізький державний медичний університет (<http://orcid.org/0000-0002-6639-1919>). E-mail: sukhovyi@zsmu.zp.ua

Яковлева О. С., кандидат фармацевтичних наук, старший викладач кафедри клінічної фармації, фармакотерапії та УЕФ, Запорізький державний медичний університет (<http://orcid.org/0000-0003-3054-9451>). E-mail: yakovleva.os@zsmu.zp.ua

Information about authors:

Sukhovyi Hr. P., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), associate Professor of the Department of Management and Pharmacy Economics, Medical and Pharmaceutical Commodity Research, Zaporozhye State Medical University (<http://orcid.org/0000-0002-6639-1919>). E-mail: sukhovyi@zsmu.zp.ua

Yakovleva O. S., Candidate of Pharmacy (Ph.D.), senior Lecturer of the Department of Clinical Pharmacy, Pharmacotherapy and MPhE (<http://orcid.org/0000-0003-3054-9451>). E-mail: yakovleva.os@zsmu.zp.ua

Сведения об авторах:

Суховой Г. Ф., кандидат фармацевтических наук, доцент кафедры менеджмента и экономики фармации, медицинского и фармацевтического правоведения, Запорожский государственный медицинский университет (<http://orcid.org/0000-0002-6639-1919>). E-mail: sukhovyi@zsmu.zp.ua

Яковлева О. С., кандидат фармацевтических наук, старший преподаватель кафедры клинической фармации, фармакотерапии и УЭФ, Запорожский медицинский университет. (<http://orcid.org/0000-0003-3054-9451>). E-mail: yakovleva.os@zsmu.zp.ua

Надійшла до редакції 22.06.2017 р.